

International Journal of Language Education and Teaching
Volume 1 / 2013

TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİNDE BİLİŞİMDEN YARARLANMA: PARAGRAF ÇALIŞMALARI

Seda ARTUÇ
Turkish Education

ÖZET

İletişim çağını yaşadığımız şu yıllarda, dil öğretiminde bilişim teknolojilerinden yararlanmak çok yerinde bir tercih olacaktır. Bu çalışmada, yabancılara Türkçe öğretimi alanında daha önce dikkat çekilmemiş olan bilgisayar programlarıyla dil öğretimi konusunda görüşler sunulmuş; değerlendirmeler yapılmıştır. Bilişim teknolojisinin dil öğretiminde nasıl kullanılabileceği tartışılmış ve çalışmanın amacı doğrultusunda konuyla ilgili tespitlerde bulunulmuştur. Çalışmanın amacı doğrultusunda On İki Hayvanlı Türk Takvimi'nin oluşumunu anlatan bir paragraf verilmiştir. Metnin çözümlemesi yapılarak öngörülen bilgisayar programının taslağı oluşturulmaya çalışılmıştır. Metin; okuma ve dinleme alıştırmaları, kelime öğretimi ve kelimelerin pekiştirilmesi amacıyla hazırlanmış oyunlar, metinde geçen cümleler ve analizleri, son olarak da paragrafla ilgili sorular ve soruların ayrıntılı cevapları şeklinde çözümlenmiştir. Çalışmada, hedef kitleye uygun olarak hazırlanan bir metinden yararlanarak çeşitli alıştırmalar oluşturulmuştur. Bu alıştırmalar aynı zamanda, Türkçenin bilişim ortamında öğretilmesi için bir taslak olabilir. Araştırmanın, yabancılara Türkçe öğretimi alanına yeni bir ses getirmesini ve alanda çalışanlara yol gösterici olmasını diliyoruz.

Anahtar Kelimeler: Türkçe öğretimi, bilişim teknolojisi, öğretim yöntemleri.

BENEFIT FROM INFORMATIC IN TURKISH TEACHING AS FOREIGN LANGUAGE: PARAGRAPH STUDIES

ABSTRACT

Contact the era we live in now, take advantage of information technology in language teaching will be a very fortunate choice. In this study, teaching Turkish to foreigners pulled out before the field of language teaching in the computer programs presented in the opinions, evaluations have been completed. Discussed how to use information technology in language teaching and study determinations were made on the issue. For the purpose of this study was a paragraph describing the formation of the Twelve Animal Turkish Calendar is given. Attempted to establish a computer program provided a draft of the text analysis method. Text reading and listening practice, vocabulary teaching and prepared to reinforce vocabulary games, text analysis, finally, the sentences and paragraphs in the form of questions and answers to the questions analyzed in detail. In the study, prepared in accordance with the target audience by using a text created in a variety of exercises. These exercises also may be a draft for the computing environment. Research, teaching Turkish to foreigners to bring a new sound field and the field look forward to guiding employees.

Key Words: Turkish teaching, information technology, teaching methods.

Giriş

Dil, bir toplumun kültür birikimini aktarmada, bir milletin bireylerini duygu ve düşünce yönünden kaynaştırmada rol oynayan en etkili araçtır. Günümüzde insanlar, en ileri teknoloji ürünlerini kullanarak gelişme; aydınlık ve huzur içerisinde yaşama çabasındadırlar. Bireyler, kendilerini geliştirmek ve asrın gerektirdiği bilgilerle kaynaklara ulaşmak için ise ana dillerinden başka dilleri öğrenme ihtiyacı duymaktadırlar.

“Bir dilin öğretilmesinde kullanılan ya da kullanılacak olan yöntemler vardır. Eğer söz konusu dil, ait olmadığı bir kültürün insanlarına öğretilcekse bu öğretim için yeni yöntemler gerekmektedir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde çağdaş diller seviyesinde olan dillerin öğretiminde kullanılan yöntemler de geliştirilmektedir.” (Artuç, 2011) İletişim çağını yaşadığımız şu yıllarda, dil öğretiminde de bilişim teknolojisinden yararlanmak çok yerinde bir tercih olacaktır. Bu çalışmada, yabancılara Türkçe öğretimi alanında daha önce dikkat çekilmemiş olan bilgisayar programlarıyla dil öğretimi konusunda görüşler sunulmuş; değerlendirmeler yapılmıştır. Bilişim teknolojisinin dil öğretiminde nasıl kullanılabileceği tartışılmış ve çalışmanın amacı doğrultusunda konuyla ilgili tespitlerde bulunulmuştur.

“Dünyayı, başka kültürleri tanımanın ve tanıtmanın yolu dil öğrenmekten geçer. Bu sebeple de bütün ülkeler eğitim programlarında ağırlıklı olarak ana dili, resmî dil veya yabancı dil derslerine yer verirler. Bu bile çoğu zaman yeterli görülmeyerek özel kurslar, dershaneler açılır. İnsanların birçoğu, ihtiyaç duydukça çok ileri yaşlarda bile dil öğrenmek ister.” (Gümüş, 2012) Türkçenin yabancılara öğretim süreci Kaşgarlı Mahmut’a dayandırılabilirse de değişen dünya şartları ve ilerleyen teknoloji göz önüne alındığında yabancılara Türkçe öğretimi alanında bilişimden yararlanmayla ilgili neredeyse hiçbir çalışma yoktur. Hâlbuki teknolojik gelişmelerin hayatın her alanında görülen etkisi, eğitim öğretim alanında da kendini hissettirmektedir.

“Yabancı dil Türkçenin öğretilmesinde yeni yöntemler: Bilişim uygulamaları, çözüm önerileri” başlıklı çalışmasında: “İnternetin yaygın olarak kullanılmaya başlandığı doksanlı yıllar, bilişim teknolojileri olarak adlandırılan, bilgisayar ve iletişim teknolojilerinin modern yaşamın günlük akışı içerisinde hemen her alanda belirleyici roller üstlendiği yıllar olmuştur. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin doğrudan ya da dolaylı olarak öğrenmeye olan katkıları, internetin de yaygınlaşmasıyla olağanüstü bir hız kazandı. Dünün dil laboratuvarlarının yerini bugünün çoklu ortam etkinlikleri aldı.” diyen Büyükaslan (2007); ses, görüntü ve metnin bir arada kullanıldığı bu çeşit öğretme ve öğrenme süreçlerinde sağlanan başarının, bilişim teknolojilerinin verimli kullanılmasıyla artmakta olduğunu ve bu yönde yapılacak ciddi çalışmalara ihtiyaç duyulduğunu da vurgulamaktadır.

Biz de bu çalışmada, Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi alanında yapılmış diğer çalışmalardan farklı olarak, bilişim teknolojisinden yararlanmayı ve bunu Türkçe öğrenen yabancıların dil seviyesine uygun olarak hazırlanmış paragraflarla yapmayı hedefleyen bir yöntem sunmaktayız. Yöntemin içeriği, amaca hizmet edebilecek örnekleri çalışmanın gelişme bölümünde; değerlendirme ve öneri kısımları ise sonuç bölümünde açıklanmıştır.

Gelişme

Neredeyse dünyanın her tarafında yazılıp konuşulan, öğrenilmeye çalışılan dilimizin öğreticileri olarak bizlerin de kuşkusuz, yeni yöntemler geliştirmemiz gerekmektedir. Üstelik alana kazandırılacak çalışmaların çağdaş eğitim yöntemleri göz önünde bulundurulması âdeta bir zorunluluktur. Aksi hâlde dilimizin gelişmesi, beynelmilel diller arasında hak ettiği yere ulaşması mümkün değildir. Türkçenin yabancılar için öğretilmesinde isteklendirme de büyük öneme sahiptir. Öğrenenin öğretim sürecine dahil edilmesi, kuşkusuz güdülemeyi sağlayacak; dikkat dağınıklığını önleyecek ve böylece dersin hedeflerine daha kolay ulaşılmış olacaktır.

“Eğitimde bireyi istekli hâle getirmek diye adlandıracağımız motivasyonun yabancılar için Türkçe öğretimi sürecindeki önemi yadsınamaz. Motivasyon, içsel ve dışsal olarak iki boyutta değerlendirilmektedir. Sonuçta her ikisi de organizmanın bir davranışı gerçekleştirme sürecindeki kararlılığı hedeflemektedir. Ancak organizmayı harekete geçiren gücün kaynağından dolayı farklılaşmaktadır. İç motivasyonda organizmayı güdüleyen öge organizmanın kendisi iken, dış motivasyonda organizma dışı öğelerin etkisi söz konusudur.”(Barın, 2008). Bu bilgiden yola çıkarak bilgisayarda hazırlanmış yabancılar için Türkçe öğretimi ile ilgili programların, Türkçeyi öğrenenler üzerinde dışsal bir isteklendirme sağlayacağı sonucuna ulaşabiliriz. Ayrıca öğretimi zevkli hâle getirebilecek görsel ve işitsel öğelerle zenginleştirilmiş bağlantıların, öğrenciye ders dışında ders çalışmayı bir başka deyişle öğrenmeyi öğretebileceği de vurgulanması gereken bir diğer husustur.

“Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bilişimden yararlanma: Paragraf çalışmaları” başlıklı bu çalışmada, Türkçeye yabancı olanların Türk dilini zevk alarak öğrenmelerini sağlamakla beraber; Türkçenin zengin kelime ve kavram dünyasına da vakıf olabilmelerinin yolunu açacak bir yöntem sunulmaktadır. Bu çalışmada sunulacak örnek metinlerin, bilişim teknolojisinde ihtisas yapmış kişilerden yardım alınarak daha sonra, bilgisayar programına dönüştürülmesi önerilmektedir. Çalışmanın amacına uygun olarak seçilecek metinlerin, Türkçeyi en iyi kullanan yazarların eserlerinden olmasının yanı sıra Türk kültürünü de en iyi yansıtan örnekler olmasına özen gösterilmelidir.

Aşağıdaki örnekte, On İki Hayvanlı Türk Takvimi'nin oluşumunu anlatan bir paragraf verilmiştir. Bu paragraf, Türkçeyi öğrenen bir yabancıya herhangi bir ders alıştırmaları olarak sunulabilir. Ancak, bu metin bilişim ortamında kullanılırsa oluşturulan bağlantılar, görsel içeriklerin zenginleştirilmesi, hem öğretimi zevkli hâle getirir hem de bilgiyi somutlaştırmaya dolayısıyla da kalıcılığa katkı sağlar. Biz bu çalışmada, hedef kitleye uygun olarak hazırladığımız bir metinden yararlanarak çeşitli alıştırmalar oluşturduk. Bu alıştırmalar aynı zamanda, bilişim ortamı için bir taslak olabilir.

Oluşturulması öngörülen programda öncelikle paragraf bütün hâlinde sunulmalıdır. Ayrıca metnin hemen altına yerleştirilen bir bağlantı aracılığıyla, paragrafın seslendirilmesi eklenmelidir. Böylece Türkçeyi öğrenenlere dinleme alıştırmaları da yaptırılmış olacaktır:

Örnek Metin

“Kaşgarlı Mahmut’un meşhur Divanü Lügat’i Türk adlı eserinde Eski Türk Takvimi hakkında pek çok bilgi verilmiştir. Burada yıl hesabının ortaya çıkışı şöyle anlatılmıştır: Türkler on iki hayvanın adını, on iki yıla ad olarak vermişlerdir. Çocukların yaşlarını, savaş tarihlerini ve daha başka şeyleri hep bu yılların dönmesi ile hesap etmişlerdir. Bunun gelişimi şöyle olmuştur: Türk hakanlarından birisi kendisinden bir süre önce yaşamış bir savaşı öğrenmek istemiş. İnsanlar, o savaşın yapıldığı zamanın hesaplanmasında yanılmışlar. Bunun üzerine hakan milletiyle müşavere yapmış ve kurultayda: ‘Biz bu tarihte nasıl yanıldıysak bizden sonra gelecek olanlar da yanılacaktır. Öyle ise biz şimdi göğün on iki burcu ve on iki ayı sayınca her yıla birer ad koyalım. Zamanlarımızı bu yılların geçmesiyle hesaplayalım. Bu, aramızda unutulmaz bir andaç olarak kalsın.’ demiş. Millet, hakanın bu önerisini onaylamış.”

Parçayı Dinle

Daha sonra paragrafın kelime öğretimiyle ilgili alıştırmalarına geçilmelidir. Mesela, aşağıda örnek metin içerisinde kırmızı yazılmış kelimelerin anlamları, dipnot şeklinde verilmiştir. İmleç, işaretli kelimenin üzerine getirildiğinde açıklama kolayca görülebilmektedir. Böylece, söz konusu kelime cümle içerisindeki kullanımıyla beraber gösterilirken, aynı zamanda kelimenin anlamı da öğretilebilir. Benzer bir bilgisayar programlamasıyla aynı sistem defalarca kullanılabilir. Öğretim sürekli hâle getirilebilir. Aynı zamanda kelimenin birden fazla anlamına ve bu anlamların kullanım şekillerine de dikkat çekilebilir.

“Kaşgarlı Mahmut’un meşhur Divanü Lügat’i Türk adlı eserinde Eski Türk Takvimi hakkında pek çok bilgi verilmiştir. Burada **yıl¹ hesabının²** ortaya çıkışı şöyle anlatılmıştır: Türkler on iki **hayvanın³** adını, on iki **yıla⁴** ad olarak vermişlerdir. Çocukların yaşlarını, **savaş⁵** tarihlerini ve daha başka şeyleri hep bu **yılların⁶** dönmesi ile **hesap⁷** etmişlerdir. Bunun gelişimi şöyle olmuştur: Türk **hakanlarından⁸** birisi kendisinden bir süre önce yaşanmış bir **savaşın⁹** öğrenmek istemiş. İnsanlar, o **savaşın¹⁰**

¹ a. 1. Dünya'nın, Güneş çevresinde tam bir dolanım yapması için geçen 365 gün, 5 saat ve 49 dakikalık zaman. 2. Miladi takvime göre ocak ayının birinde başlayıp aralık ayının otuz birinde sona eren on iki aylık dönem, sene

² a. (hesa:bı) 1. Aritmetik. 2. Matematiksel işlem. 3. Alacaklı veya borçlu olma durumu: *Al eline kalemi, şu benim hesapları görüver.* -S. F. Abasıyanık. 4. Ödenecek ücretin dökümünü ve tutarını gösteren kâğıt, hesap pusulası, adisyon: *Bu hesapların dökümlerini alıp sizlere vereceğim.* -N. Eray. 5. Oranlama, tahmin: *Evdeki hesap çarşıya uymamak.* 6. Bir girişimin, bir işin başarıya ulaşması için alınan önlemlerin bütünü: *Harbe nasıl, niçin ve ne hesapla girmiştik?* -F. R. Atay. 7. Tutum, durum, anlayış: *İnsana daha insanca ortamlar yaratmak için bütün hesaplarımız.* -A. Erhat. 8. ekon. Bankadaki işlemlerin yapılabilmesi için kişi, kurum ve kuruluşlar adına düzenlenen çizelge.

³ a. 1. Duygu ve hareket yeteneği olan, içgüdüleriyle hareket eden canlı yaratık: *İnce ruhlu insanlar gibi Atatürk de hayvanları severdi.* -F. R. Atay. 2. sf. mec. Akılsız, duygusuz, kaba, hoyrat (kimse). 3. hkr. Kızılan bir kimseye söylenen bir söz. 4. hlk. At, eşek, katır gibi türlü hizmetlerde kullanılan yaratık: *Zavallı hayvan bir saattir yüz okkadan fazla bir yükü sürüklüyordu.* -Ö. Seyfettin.

⁴ a. 1. Dünya'nın, Güneş çevresinde tam bir dolanım yapması için geçen 365 gün, 5 saat ve 49 dakikalık zaman. 2. Miladi takvime göre ocak ayının birinde başlayıp aralık ayının otuz birinde sona eren on iki aylık dönem, sene

⁵ a. 1. ask. Devletlerin diplomatik ilişkilerini keserek giriştikleri silahlı mücadele, harp, cenk: *Savaş yıllarıydı. Orta hâllilerin bile doğru dürüst yiyeceği yoktu.* -A. Kutlu. 2. Uğraşma, kavga, mücadele. 3. Hayvanların birbirleriyle yaptığı mücadele: *Kartallarla leyleklerin savaşı.* 4. Bir şeyi ortadan kaldırmak, yok etmek amacıyla girişilen mücadele: *Veremle savaş.*

⁶ a. 1. Dünya'nın, Güneş çevresinde tam bir dolanım yapması için geçen 365 gün, 5 saat ve 49 dakikalık zaman. 2. Miladi takvime göre ocak ayının birinde başlayıp aralık ayının otuz birinde sona eren on iki aylık dönem, sene

⁷ a. (hesa:bı) 1. Aritmetik. 2. Matematiksel işlem. 3. Alacaklı veya borçlu olma durumu: *Al eline kalemi, şu benim hesapları görüver.* -S. F. Abasıyanık. 4. Ödenecek ücretin dökümünü ve tutarını gösteren kâğıt, hesap pusulası, adisyon: *Bu hesapların dökümlerini alıp sizlere vereceğim.* -N. Eray. 5. Oranlama, tahmin: *Evdeki hesap çarşıya uymamak.* 6. Bir girişimin, bir işin başarıya ulaşması için alınan önlemlerin bütünü: *Harbe nasıl, niçin ve ne hesapla girmiştik?* -F. R. Atay. 7. Tutum, durum, anlayış: *İnsana daha insanca ortamlar yaratmak için bütün hesaplarımız.* -A. Erhat. 8. ekon. Bankadaki işlemlerin yapılabilmesi için kişi, kurum ve kuruluşlar adına düzenlenen çizelge.

⁸ a. (ha:ka:nı) tar. 1. Türk, Moğol ve Tatar hanları için hükümdarlar hükümdarı anlamında kullanılan bir unvan. 2. Osmanlı padişahlarına verilen unvan.

⁹ a. 1. ask. Devletlerin diplomatik ilişkilerini keserek giriştikleri silahlı mücadele, harp, cenk: *Savaş yıllarıydı. Orta hâllilerin bile doğru dürüst yiyeceği yoktu.* -A. Kutlu. 2. Uğraşma, kavga, mücadele. 3. Hayvanların birbirleriyle yaptığı mücadele: *Kartallarla leyleklerin savaşı.* 4. Bir şeyi ortadan kaldırmak, yok etmek amacıyla girişilen mücadele: *Veremle savaş.*

yapıldığı zamanın **hesaplanmasında**¹¹ yanılmışlar. Bunun üzerine **hakan**¹² **milletiyle**¹³ **müşavere**¹⁴ yapmış ve **kurultayda**¹⁵: 'Biz bu tarihte nasıl yanıldıysak bizden sonra gelecek olanlar da yanılacaktır. Öyle ise biz şimdi göğün on iki **burcu**¹⁶ ve on iki **ayı**¹⁷ sayısınca her **yıla**¹⁸ birer **ad**¹⁹ koyalım. Zamanlarımızı bu **yılların**²⁰ geçmesiyle

¹⁰ a. 1. ask. Devletlerin diplomatik ilişkilerini keserek giriştikleri silahlı mücadele, harp, cenk: *Savaş yıllarıydı. Orta hâllilerin bile doğru dürüst yiyeceği yoktu.* -A. Kutlu. 2. Uğraşma, kavga, mücadele. 3. Hayvanların birbirleriyle yaptığı mücadele: *Kartallarla leyleklerin savaşı.* 4. Bir şeyi ortadan kaldırmak, yok etmek amacıyla girişilen mücadele: *Veremle savaş.*

¹¹ a. (*hesa: bı*) 1. Aritmetik. 2. Matematiksel işlem. 3. Alacaklı veya borçlu olma durumu: *Al eline kalemi, şu benim hesapları görüver.* -S. F. Abasıyanık. 4. Ödenecek ücretin dökümünü ve tutarını gösteren kâğıt, hesap pusulası, adisyon: *Bu hesapların dökümlerini alıp sizlere vereceğim.* -N. Eray. 5. Oranlama, tahmin: *Evdaki hesap çarşıya uymamak.* 6. Bir girişimin, bir işin başarıya ulaşması için alınan önlemlerin bütünü: *Harbe nasıl, niçin ve ne hesapla girmiştik?* -F. R. Atay. 7. Tutum, durum, anlayış: *İnsana daha insanca ortamlar yaratmak için bütün hesaplarımız.* -A. Erhat. 8. ekon. Bankadaki işlemlerin yapılabilmesi için kişi, kurum ve kuruluşlar adına düzenlenen çizelge.

¹² a. (*ha:ka:nı*) tar. 1. Türk, Moğol ve Tatar hanları için hükümdarlar hükümdarı anlamında kullanılan bir unvan. 2. Osmanlı padişahlarına verilen unvan.

¹³ a. 1. Çoğunlukla aynı topraklar üzerinde yaşayan, aralarında dil, tarih, duygu, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğu, ulus: *Bu eser, Türk milletinin hürriyet ve istiklal fikrinin layemut abidesidir.* - Atatürk. 2. Bir yerde bulunan kimselerin bütünü, herkes: *Millet tütün paralarını alınca borcunu öder.* -N. Cumalı. 3. *hık.* Benzer özellikleri olan topluluk: *Şu kadın milletinin kiskançlığının hiç sonu yok.* -A. Midhat.

¹⁴ a. Danışma, danış.

¹⁵ a. 1. Ulusal veya uluslararası bilimsel toplantı. 2. Bir kuruluşun, gündemindeki sorunları, temel konuları konuşmak ve yeni kurullar seçmek üzere belli sürelerle veya gerektiğinde yaptığı genel toplantı, kongre: *Dil Kurultayı.* 3. tar. Eski Türklerde devlet işlerinin görüşülüp karara bağlandığı meclis.

¹⁶ (I) a. 1. Kale duvarlarından daha yüksek, yuvarlak, dört köşe veya çok köşeli kale çıkıntısı: *Etrafı geniş hendeklerle çevrili burçlar, en seçme muhafızlar elinde en titiz hesaplarla korunuyor.* -N. F. Kısakürek. 2. *gök b.* Zodyak üzerinde yer alan on iki takımyıldız verilen ortak ad. 3. *tek.* Demir aksamın birbirine değmesini engellemek, boşlukları doldurmak amacıyla sarı, karbon, plastik vb.nden yapılan bir motor parçası.

¹⁷ a. 1. Art arda gelen iki yeni ay arasında geçen süre. 2. Yılın on iki bölümünden her biri: *Mart ayı. Nisan ayı. Mayıs ayı.* 3. Bir ayın herhangi bir gününden ertesi ayın aynı gününe kadar geçen veya yaklaşık otuz gün olarak kabul edilen süre: *Bu iş ancak üç ayda biter. Temiz iş altı ayda çıkar.*

¹⁸ a. 1. Dünya'nın, Güneş çevresinde tam bir dolanım yapması için geçen 365 gün, 5 saat ve 49 dakikalık zaman. 2. Miladi takvime göre ocak ayının birinde başlayıp aralık ayının otuz birinde sona eren on iki aylık dönem, sene

¹⁹ a. 1. Bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya, tanımlamaya, açıklamaya, bildirmeye yarayan söz, isim, nam: *Çocuk, kedi, ağaç, düşünce, iyilik, Ahmet, Ertuğrul birer addir.* 2. Herkesçe tanınmış veya işitilmiş olma durumu. 3. *db.* Canlı ve cansız varlıkları, duygu ve düşünceleri, çeşitli durumları bildiren kelime, isim.

²⁰ a. 1. Dünya'nın, Güneş çevresinde tam bir dolanım yapması için geçen 365 gün, 5 saat ve 49 dakikalık zaman. 2. Miladi takvime göre ocak ayının birinde başlayıp aralık ayının otuz birinde sona eren on iki aylık dönem, sene

hesaplayalım²¹. Bu, aramızda unutulmaz bir **andaç**²² olarak kalsın.' demiş. **Millet**²³, **hakanın**²⁴ bu önerisini onaylamış."

Yukarıda, ayrıntılı açıklaması yapılan kelime alıştırmalarından sonra, bu kelimelerin kullanımlarını pekiştirmek için farklı uygulamalar oluşturulmalıdır. Bu uygulamalar, öngörülen bilgisayar programı içerisinde sunulacak çeşitli oyunlar aracılığıyla yapılabilir. Oyunların; cümle tamamlama, adam asmaca, kelime kartları, kelime eşleştirmeleri şeklinde çeşitlendirilmesi öğrencilerin Türkçeyi zevk alarak öğrenmelerine katkı sağlayacaktır. Mesela, aşağıda örneklerini sunduğumuz cümle tamamlama alıştırmaları bu programın bölümlerinden biri için taslak olabilir:

- *Son ..... en soğuk kışını yaşadık. (**yılların**)
- *Geziye katılmak için biriktirdiği parayı ..... (**hesapladı**)
- *Çobanlar, bahar geldiğinde ..... meralara götürür. (**hayvanları**)
- *Bu yıl Arap Baharı adı verilen iç ....., Dünya'da büyük yankı oluşturdu. (**savaşlar**)
- *Tarih, Türk ..... başarılarıyla şekillenmiştir. (**hakanlarının**)
- *Dil, bir ..... var olmasını sağlayan en önemli unsurlardandır. (**milletin**)
- *Hocanla bu konu hakkında ..... yapmalısın. (**müşavere**)
- *Astroloji bilimine olan merakı yüzünden ..... ilgili bilgisi de var. (**burçlarla**)
- *Arkadaşının hangi ..... doğduğunu biliyor musun? (**ayda**)
- *Teyzesi bebeğe hangi ..... koyacağını düşünmüş. (**adı**)
- *Kazandığı ilk parayla bana ..... diye bir kalem almıştı. (**andaç**)
- *Hafta sonu, kırk ikinci ..... yapıldı. (**kurultay**)

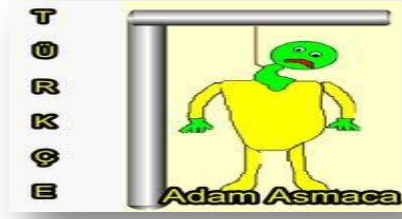
²¹ a. (*hesa: bı*) 1. Aritmetik. 2. Matematiksel işlem. 3. Alacaklı veya borçlu olma durumu: *Al eline kalemi, şu benim hesapları görüver.* -S. F. Abasıyanık. 4. Ödenecek ücretin dökümünü ve tutarını gösteren kâğıt, hesap pusulası, adisyon: *Bu hesapların dökümlerini alıp sizlere vereceğim.* -N. Eray. 5. Oranlama, tahmin: *Evdeki hesap çarşıya uymamak.* 6. Bir girişimin, bir işin başarıya ulaşması için alınan önlemlerin bütünü: *Harbe nasıl, niçin ve ne hesapla girmiştik?* -F. R. Atay. 7. Tutum, durum, anlayış: *İnsana daha insanca ortamlar yaratmak için bütün hesaplarımız.* -A. Erhat. 8. ekon. Bankadaki işlemlerin yapılabilmesi için kişi, kurum ve kuruluşlar adına düzenlenen çizelge.

²² a. 1. Ajanda. 2. Yedigâr: *Alabalıkları dağ köylüleri ırmaktan tutar getirirlerdi. Yanında andaç diye bir kâse dolusu dağ çileği yahut badem sunarlardı.* -A. Kutlu.

²³ a. 1. Çoğunlukla aynı topraklar üzerinde yaşayan, aralarında dil, tarih, duygu, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğu, ulus: *Bu eser, Türk milletinin hürriyet ve istiklal fikrinin layemut abidesidir.* - Atatürk. 2. Bir yerde bulunan kimselerin bütünü, herkes: *Millet bütün paralarını alınca borcunu öder.* -N. Cumalı. 3. *hık.* Benzer özellikleri olan topluluk: *Şu kadın milletinin kıskançlığının hiç sonu yok.* -A. Midhat.

²⁴ a. (*ha:ka: ni*) tar. 1. Türk, Moğol ve Tatar hanları için hükümdarlar hükümdarı anlamında kullanılan bir unvan. 2. Osmanlı padişahlarına verilen unvan.

Kelime alıştırmalarına bir diğer örnek de öngörülen bilgisayar programına **adam asmaca oyununun** eklenmesidir. Bu oyunda, kelimenin anlamı verilir ve hedef kitlenin bütünden yola çıkarak parçaya ulaşması sağlanır. Yazılan her yanlış harf için ya da hatırlanamayan her kelime için belli bir puanlama yapılır. Böylece oyun tamamlanır. Geliştirilmesi düşünülen program için bir örnek olması açısından bu oyunu şöyle şekillendirebiliriz:

1.Devletlerin diplomatik ilişkilerini keserek giriştikleri silahlı mücadele, harp, cenk.

S	A	V	A	Ş
---	---	---	---	---

2. Türk, Moğol ve Tatar hanları için hükümdarlar hükümdarı anlamında kullanılan bir unvan.

H	A	K	A	N
---	---	---	---	---

3. Çoğunlukla aynı topraklar üzerinde yaşayan, aralarında dil, tarih, duygu, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğu, ulus.

M	İ	L	L	E	T
---	---	---	---	---	---

4. Dünya'nın, Güneş çevresinde tam bir dolanım yapması için geçen 365 gün, 5 saat ve 49 dakikalık zaman.

Y	I	L
---	---	---

5. Ajanda. Yadigâr.

A	N	D	A	Ç
---	---	---	---	---

6. Aritmetik. Matematiksel işlem.

H	E	S	A	P
---	---	---	---	---

7. Bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya, tanımlamaya, açıklamaya, bildirmeye yarayan söz, isim.

A	D
---	---

8. Bir kuruluşun, gündemindeki sorunları, temel konuları konuşmak ve yeni kurullar seçmek üzere belli sürelerle veya gerektiğinde yaptığı genel toplantı, kongre.

K	U	R	U	L	T	A	Y
---	---	---	---	---	---	---	---

9. Yılın on iki bölümünden her biri.

A	Y
---	---

10. Duygu ve hareket yeteneği olan, içgüdüleriyle hareket eden canlı yaratık.

H	A	Y	V	A	N
---	---	---	---	---	---

11. Danışma, danış.

M	Ü	Ş	A	V	E	R	E
---	---	---	---	---	---	---	---

Adam asmaca oyununu örnekleyen yukarıdaki alıştırmalarda görüldüğü gibi bütünden parçaya giderek öğretim sağlayabilecek bir yöntem sunuyoruz. Bilişim programı üzerinde bu alıştırmaların her biri daha hareketli hâle getirilebilir. Hedef kitlenin dikkatini çekmesi açısından daha fazla görselleştirilebilir.

Önerdiğimiz bilgisayar programını, aynı örnek metin üzerinden üçüncü tür bir alıştırmayla şöyle zenginleştirebiliriz: Bu bölümde, metin içerisindeki her bir cümle ayrı ayrı çözümlenmelidir. Bir cümlenin içerisindeki kelime türleri, kelime grupları, ekler, fiiller; varsa atasözleri ve deyimler ya da kalıplaşmış ifadeler; hatta noktalama işaretleri kullanım şekillerine göre vurgulanmalı, belirtilmelidir. Öngörülen bilgisayar programı aracılığıyla daha da görsel ve işlevsel hâle getirilebilecek bu alıştırmayı taslak olabilmesi amacıyla metin içerisinde seçtiğimiz iki cümleyle aşağıda açıklamaya çalıştık.

Örnek Cümle

“Kaşgarlı Mahmut’un meşhur *Divanü Lügat’i Türk* adlı eserinde *Eski Türk Takvimi* hakkında pek çok bilgi verilmiştir.”

[Cümlenin Çözümlemesini Gör](#)

➤ *Kaşgarlı Mahmut’un meşhur **Divanü Lügat’i Türk** adlı eserinde*

1

Eski Türk Takvimi hakkında pek çok bilgi verilmiştir.

2

3

1: Cümlede **yer tamlayıcısı** (dolaylı tümleç) göreviyle kullanılan ögedir.

*-Kaşgarlı Mahmut’un meşhur **Divanü Lügat’i Türk** adlı eseri:* isim tamlaması

tamlayan

tamlanan

Tamlayan ve tamlanan ekleri, farklı renkle yazılmış kısımlarda olduğu gibi belirtilebilir.

-Cümlede geçen “*Kaşgarlı Mahmut*” ifadesinden yola çıkarak Türkçe öğrenen bir yabancıнын dikkati, bu önemli Türk büyüğümüze çekilebilir.

-*meşhur Divanü Lügat’i Türk adlı eser*: sıfat tamlaması

sıfat   isim grubu

- *Divanü Lügat’i Türk adlı eser*: sıfat tamlaması

sıfat grubu   isim

-Cümlede geçen “*Divanü Lügat’i Türk*” ifadesinden yola çıkılarak Türk edebiyatının bu önemli eserine dikkat çekilebilir. Bilişim programının farklı bir bölümünde veya farklı bir yöntemle, hem eser hakkında hem de eserin muharriri ile ilgili hedef kitleye ayrıntılı bilgi verilebilir. Mesela, söz konusu eser farklı bir renkte veya farklı bir yazı şekliyle yazılabilir. Sonrasında bir köprü oluşturularak hedef kitlenin bilgiye kolayca ulaşması sağlanabilir.

2: Cümlede **nesne** göreviyle kullanılan ögedir.

-*Eski Türk Takvimi hakkında pek çok bilgi*: sıfat tamlaması

sıfat grubu   isim

- *Türk Takvimi*: isim tamlaması

3: Cümlede **yüklem** göreviyle kullanılan ögedir.

-Yüklem, “vermek” fiiliyle oluşturulmuştur. Bu nedenle bu cümle bir **fiil cümlesidir**.

-	<u>ver-</u>	(i)l-	miş-	tir
	fiil kökü	f.f.y.e.	d.g.z.e.	g.g.z.e.

Örnek Cümle

"Çocukların yaşlarını, savaş tarihlerini ve daha başka şeyleri hep bu yılların dönmesi ile hesap etmişlerdir."

Cümlenin Çözümlemesini Gör

➤ Çocukların yaşlarını, savaş tarihlerini ve daha başka şeyleri

1

hep bu yılların dönmesi ile hesap etmişlerdir.

2

3

1: Cümlede **nesne** göreviyle kullanılan ögedir.

-*çocuk-lar-ın yaş-lar-ı*: isim tamlaması —Bu kelime grubunda kırmızı ile yazılmış eklerin "çoğul eki", mavi ile yazılmış eklerin "iyelik/ tamlayan ve tamlanan ekleri" olduğu belirtilmelidir.

-*savaş tarih-ler-i*: isim tamlaması —Bu kelime grubunda kırmızı ile yazılmış ekin "çoğul eki", mavi ile yazılmış ekin "iyelik/ tamlanan eki" olduğu belirtilmelidir.

-Bu cümlede "ve" kelimesi **bağlaç** görevinde kullanılmıştır. "başka" kelimesinin **sıfat** türünde, "şey" kelimesinin **zamir** türünde olduğu görülmektedir.

2: Cümlede **zarf tümleci** göreviyle kullanılan ögedir.

-Kelime grubu içerisinde "ile" ifadesi **edat** türünde bir kelimedir.

-*yılların dönmesi*: isim tamlaması —Bu kelime grubunda mavi ile yazılmış ekin "çoğul eki", kırmızı ile yazılmış eklerin "iyelik/ tamlayan ve tamlanan ekleri" olduğu belirtilmelidir.

-*hep bu yıllar*: sıfat tamlaması —Bu kelime grubunda mavi ile yazılmış ekin "çoğul eki" olduğu belirtilmelidir.

3: Cümlede **yüklem** göreviyle kullanılan ögedir.

-Yüklem “*hesap etmişlerdir*” fiil grubu ile oluşturulmuştur. Bu nedenle bu cümle bir **fiil cümlesidir**.

-	<u>hesap et-</u>	<u>miş-</u>	<u>ler-</u>	<u>dir</u>
	fiil kökü	d.g.z.e.	III.ç.ş.i.e.	g.g.z.e.

Örnek metin içerisinde seçtiğimiz cümlelerin çözümlemesinde görüldüğü gibi yabancılara Türkçe öğretimi için yöntem önermek oldukça meşakkatli bir iştir. Fakat öngördüğümüz bilişimden yararlanma, alandaki yöntem sıkıntısına kolaylık getirebilecek; aynı zamanda oluşturulacak bilgisayar programıyla öğretim zevkli hâle gelebilecektir.

Tasarladığımız bilgisayar programında yabancılara Türkçe öğretimi için faydalı olabileceği düşünülen bir diğer alıştırma ise metinden çıkarılan çoktan seçmeli sorular ve soruların ayrıntılı çözümleridir. Bu alıştırmaların örnekleri aşağıdadır:

“Kaşgarlı Mahmut’un meşhur Divanü Lügat’i Türk adlı eserinde Eski Türk Takvimi hakkında pek çok bilgi verilmiştir. Burada yıl hesabının ortaya çıkışı şöyle anlatılmıştır: Türkler on iki hayvanın adını, on iki yıla ad olarak vermişlerdir. Çocukların yaşlarını, savaş tarihlerini ve daha başka şeyleri hep bu yılların dönmesi ile hesap etmişlerdir. Bunun gelişimi şöyle olmuştur: Türk hakanlarından birisi kendisinden bir süre önce yaşanmış bir savaşı öğrenmek istemiş. İnsanlar, o savaşın yapıldığı zamanın hesaplanmasında yanılmışlar. Bunun üzerine hakan milletiyle müşavere yapmış ve kurultayda: ‘Biz bu tarihte nasıl yanıldıysak bizden sonra gelecek olanlar da yanılacaktır. Öyle ise biz şimdi göğün on iki burcu ve on iki ayı sayısınca her yıla birer ad koyalım. Zamanlarımızı bu yılların geçmesiyle hesaplayalım. Bu, aramızda unutulmaz bir andaç olarak kalsın.’ demiş. Millet, hakanın bu önerisini onaylamış.”

1.Soru

Metinde anlatılanlara göre on iki hayvanlı Türk Takvimi ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- a) Takvim, tarımı kolaylaştırmak için yapılmıştır.
- b) Türkler, savaş tarihlerini belirleyebilmek için takvim oluşturmuştur.
- c) Türkler, on iki hayvanın adını on iki yıla isim olarak vermiştir.
- ç) On İki Hayvanlı Türk Takvimi’ni Kaşgarlı Mahmut oluşturmuştur.
- d) Türklerin yaptığı takvimde, her hayvanın ismi bir aya verilmiştir.

Sorunun Ayrıntılı Çözümü

Çözüm:

Bu tür soruların çözümünde yapılması gereken öncelikle soru kökünde ne olduğuna bakmaktır. Daha sonra, soru kökü göz önüne alınarak paragraf dikkatli bir şekilde okunmalıdır. Yukarıdaki metinde kırmızı ile işaretlenmiş bölümden(*Türkler on iki hayvanın adını, on iki yıla ad olarak vermişlerdir.*) yola çıkarak sorunun doğru cevabına ulaşılabilir. Çözüme ulaşmayı kolaylaştırmak için soru köküyle metni doğru örtüştürmek gerekir. Buna göre:

Doğru cevap “c” seçeneğidir.

2.Soru

Yukarıda verilen metinden aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

- a) Eski Türk takvimi hakkında, ayrıntılı bilgiye Divanü Lügat’i Türk’ten ulaşılabilir.
- b) Türkler, tarih hesaplamasını kolaylaştırmak için takvimi icat etmişlerdir.
- c) Türkler, göğün on iki burcu ve on iki ayı sayısınca her yıla birer ad vermişlerdir.
- ç) On İki Hayvanlı Türk Takvimini, Türk hakanı kendi başına oluşturmuştur.
- d) Çocukların yaşları, savaş tarihleri gibi şeyler; takvim aracılığıyla hesaplanmıştır.

Sorunun Ayrıntılı Çözümü

Çözüm:

Bu tür soruların çözümünde yapılması gereken öncelikle soru kökünde ne olduğuna bakmaktır. Daha sonra, soru kökü göz önüne alınarak paragraf dikkatli bir şekilde okunmalıdır. Yukarıdaki metinde mavi ile işaretlenmiş bölümden(*Bunun üzerine hakan milletiyle müşavere yapmış ve kurultayda: 'Biz bu tarihte nasıl yanıldıysak bizden sonra gelecek olanlar da yanılacaktır. Öyle ise biz şimdi göğün on iki burcu ve on iki ayı sayısınca her yıla birer ad koyalım. Zamanlarımızı bu yılların geçmesiyle hesaplayalım. Bu, aramızda unutulmaz bir andaç olarak kalsın.'* demiş.) yola çıkarak sorunun doğru cevabına ulaşılabilir. Çözümüne ulaşmayı kolaylaştırmak için soru köküyle metni doğru örtüştürmek gerekir. Buna göre:

Doğru cevap "ç" seçeneğidir.

Örneklerde görüldüğü gibi metinden yola çıkarak hazırlanmış sorular, paragrafın anlaşılmasını oldukça kolaylaştırır. Öngörülen bilişim programı sayesinde soruların çözümü görsellerle desteklenebilir, öğretimin somutlaştırılması sağlanabilir. Yine aynı yöntemle sorular çoğaltılabilir, hedef kitleye farklı türlerde sorular yöneltiler.

Sonuç

Yeryüzünde, konuşulan ve yazılan dillerle ilgili kesin bir sayı veremsek de yeryüzünde 3000-3500 dilin konuşulup yazıldığını söyleyebiliriz. Gittikçe artan milletlerarası ilişkiler, insanları başka toplumların dillerini de öğrenmeye yöneltmektedir. Bugün dünyada ikinci dil veya yabancı dil olarak öğrenilip öğretilen belli diller vardır. Bir dilin başka toplumlar tarafından öğrenilen bir dil olmasının; ekonomik, politik, askerî, ticarî, tarihî ve kültürel birçok sebebi sıralanabilir.

Dil öğrenimi hiçbir zaman durağan bir yapıya sahip değildir. Dil canlı bir varlık olduğu için sürekli gelişir ve değişir. Yeni kelime ve kavramlar oluştuğunda insanlar onları temel beceriler doğrultusunda davranış hâline getirmek zorundadır.

Yabancı dil öğretimi son yıllarda, birçok yeni yöntem ve yaklaşımın geliştirildiği çalışma alanlarından biri hâline gelmiştir. Türkçenin öğrencilerine de yeni gelişmeler ışığında dili kolaylaştırarak ve olabildiğince somutlaştırarak öğretmek konusunda çok iş düşmektedir. Biz de “Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bilişimden yararlanma: Paragraf çalışmaları” başlıklı bu çalışmada yabancılara Türkçe öğretimi alanında daha önce dikkat çekilmemiş olan bilgisayar programlarıyla dil öğretimi konusunda görüşler sunduk; değerlendirmeler yaptık. Bilişim teknolojisinin dil öğretiminde nasıl kullanılabileceği tartıştık ve çalışmanın amacı doğrultusunda konuyla ilgili tespitlerde bulunduk.

Çalışmamızın amacı doğrultusunda hedef kitleye uygun bir metin oluşturup metnin çözümlemesini yaparak öngördüğümüz bilgisayar programının taslağını oluşturmaya çalıştık. Metni; okuma ve dinleme alıştırmaları, kelime öğretimi ve kelimelerin pekiştirilmesi amacıyla hazırlanmış oyunlar, metinde geçen cümleler ve analizleri son olarak da paragrafla ilgili sorular ve soruların ayrıntılı cevapları şeklinde çözümledik. Bilişim teknolojisinin dil öğretiminde bir yöntem olarak kullanılması hedef kitleye Türkçenin zengin kavram dünyasını aktarmada kuşkusuz, çok yararlı olacaktır. Öngörülen programın, Türkçe öğretimi alanında bilişim teknolojilerinden istifade edilmesiyle ilgili ihtiyacın giderilmesinde bir adım olabileceği düşünülmektedir. Araştırmanın, yabancılara Türkçe öğretimi alanına yeni bir ses getirmesini ve alanda çalışanlara yol gösterici olmasını diliyoruz.

KAYNAKLAR

Artuç, S. (2012). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde şiir metinlerinden yararlanma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Artuç, S. (2011). Yabancılara Türkçe öğretiminde Barış Manço şarkılarıyla üst seviyeye Türk kültürüne ait değerlerin kazandırılması. (17.05.2012 Tarihinde alınmıştır)

<http://www.turkocagi.org.tr/modules.php?name=Makale&pa=showpage&pid=92>

Barın, E. (2008). Yabancılara Türkçe öğretiminde motivasyonun önemi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7.

Büyükaslan, A. (2007). Yabancı dil Türkçenin öğretilmesinde yeni yöntemler: Bilişim Uygulamaları, Çözüm Önerileri. Marc Bloch Üniversitesi Türkçe Araştırmaları Bölümü.

Gümüş, M. (2012). Dil öğretiminde temel becerilere genel bir bakış.

<http://www.turkceogretimi.com/dil-ogretim-yontemleri/dil-ogretiminde-temel-becerilere-genel-bir-bakis> (01.05.2012 Tarihinde alınmıştır)
http://tr.wikipedia.org/wiki/12_Hayvanl%C4%B1_Takvim

Kırvar, S. (11-13 Mayıs 2000). *Hızlandırılmış öğrenme metodu ile Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi*. Dünyada Türkçe Öğretimi Sempozyumu: İstanbul.

Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe sözlük*. Ankara: TDK.

Türk Dil Kurumu. (2009). *Yazım kılavuzu*. (26.Basım)Ankara: TDK. Türk Dil Kurumu.

Uçgun, D. (Güz-2006). *Yabancılara Türkçe Öğretiminde Sözcük Dağarcığını Geliştirme Teknikleri*. TÜBAR-XX: Niğde

www.tdk.gov.tr